

24. september 1708.

Fr. om Betlerne i Danmark saavel paa Landet, som i Kiøbstederne,

Khavn undtagen, Cancel. p. 37.

I de fleste Poster nøiere bestemt og forandret v. begge Regl. f. Landet og Kiøbstederne 5 Jul. 1803. See og Forb. 18 Dec. 1715, Fr. 23 Febr. 1725, 6 Oct. 1731 og 18 Mart. 1778, samt de der anførte Rescripter (*). Cfr. ang. Viborg. Møens og Odense Tugthuse, Fund. 14 Nov. 1743, Pl. 30 Jul. 1745 og Fund. 25 Maj. 1752.

(*) *Saa og Rescr. 5 Mart.. 1734, 26 Aug. 1735 og 6 Nov. 1739. cfr. Rescr. 3 Sept. 1708 og 23 Dec. 1791.*

Gr Uagtet Kong C. V. ved nogle derom udgivne Frr. har draget Omsorg for, at de Fattige, som selv intet til Føde eller Underholdning kunde fortjene, dermed til Nødtørf kunde vorde forsynede, og de til Arbeid tienlige dertil hielpes og fra Lediggang holdes, saa at Betlerie og Tryglerie kunde afskaffes, enhver fra besværlig Overløb. befries og al deraf flydende Uskik forekommes; er dog saadan nyttig Anordning mo?en overalt ej kommet til Fuldkommenhed, eller til de Fattiges Pleining og Underholdning nogen tilstrækkelig Anstalt giort af Vedkommende, hvorover de Fattige i Hobetal, især Børn fra 6 til 15 Aar, løbe omkring paa Landet, hvorved Landsbyerne, som ellers bør forsørge deres egne Fattige, blive leede og fortredeelige til videre og fremdeles Pleining, og Betlerie derover mere end, forhen nu tager Overhaand, Landet og dets Indbyggere til ikke liden Besværing.

1 Post. Ang. de Fattige i Kiøbstederne i Danmark; Khavn undtagen.

1.) Saasom til de Fattiges Underholdning tilstrækkelige Midler Nødvendig behøves, saa skal alle Geistlige og Civile Betiente noget vist aarlig til de Fattiges Kasse give, nemlig: De civile Betiente, som Kgl. Gage bekomme, skal deraf give aarlig 1 p. C., som ved Betalingens Terminer indeholdes, og qvartaliter af Zahl-Kassen skal betales til de forordnede Directeurer imod Qvittering. De Geistlige betale ligeledes efter deres Kalds og Bestillingers Indkomster 1 p. C. aarlig, som ved Biskoppen og dertil forordnede Commissarier skal undersøges og determinens (*).

(*) *Cfr. Rescr. 4 Maj. 1709, 7 Oct. 1740 og 10 Apr. 1745.*

2.) Ænhver Undersaat kan efter sin Evne og Vilkaar i en dertil igiennemdraget og numereret Bog selv indskrive, hvad han aarlig, som en frivillig Gave, vil erlægge; og naar Terminen, som til Betalingen er bestemt, er forfalden, skal de Fattiges Inspecteurer, som i hver Kiøbsted, hvor der er Magistrat, skal være Sognepræsten, og det til Hovedkirken om der er flere end een Kirke, og een af

Magistratens Middel, tilligemed to eller flere fornuftige og redelige Borgere, som Magistraten efter Byens Storlighed af hvert Sogn, naar dertil flere end een Sogne-Kirke, forordner; og Byefogden i de Kiøbsteder, hvor ingen Magistrat. er, tilligemed Sognepræsten og Kirkens Forstandere komme tilsammen paa Raadstuen eller i Præstens Huus, og da skal enhver fremsende sit Contingent, hvorfor han sig har indskrevet, som i forbemeldte Bog skal afskrives. Bliver nogen ude med Betalingen og efter Advarsel ikke, uden billig Aarsag, inden Aarets Udgang indfinder sig, da skal deres Navne offentlig paa Prædikestolene oplæses, og der af Præsten, enhver i sin Sogne-Kirke, paamindes; Dog skal ikke nogens Navn saaledes oplæses, før de andre hans Med-Inspecteurer, det med deres Underskrift have samtykt (*); og om end nogen vilde spise een eller flere ugentlig, som Børn, der gaae i Skole, eller Sengeliggende, som han daglig vilde sende noget til, saa skal dog saadan en alligevel antegne sig for noget vist, og om det kunde synes alt for lidet efter hans Stand og Midler, kan han derhos beraabe sig paa, at han derforuden saaledes spiser een eller flere Fattige; Dog skal Inspecteurerne have flittig Opsigt dermed, at den Fattige bliver forsørget upaaklagelig. Der skal og være en Fattig-Bøsse, som skal omgaae til alle Bryllupper og Barseler, som holdes i Byen, og er det hos fornemme Folk, skal een af Inspecteurerne selv gaae om dermed, paa det Giesterne til des større Gavmildhed kan opmuntres. I hvert Værtshuus skal ligeledes være en Fattig-Bøsse, hvori Værten skal indsamle Penge og hvert halv Aar de indkomne Penge til de Committerede i hver Bye levere imod Qvittering. Til hvilke Bøsser Inspecteurerne skal have Nøglen, hvilket alt skal indrettes og dermed omgaaes saaledes, at af en frivillig Gave ej gøres nogen Tvang.

(*) *Cfr. Rescr. 5 Mart. 1734. 1 og 2 §, samt Rescr. 9 Maj 1760.*

3.) I hver Kiøbsted skal være en Kiste til de Fattiges Kasse med 3 forskjellige Laase og Nøgler, hvoraf Sognepræsten skal have den eene, Magistratens Middel den anden, og 2de Borgere den tredie, men hvor ingen Magistrat er, da Sognepræsten den eene, Byefogden den anden, og Kirkens Forstandere den tredie; og maa ingen alene over de Fattiges Midler raade, men der skal i Hosværelse af dem samtlige skeep.

4.) Hvad som sendes Præsten til Fattige, maa han ikke uddele efter Behag, men skal lægge det i de Fattiges Kasse, at det kan komme saavel den ene, som den anden til Nytte, med mindre den, som sender, udtrykkelig vil have det givet til et vist Slags Fattige, da Præsten ved saadanne Ordres Fremviisning maa det efter Giverens Villie uddele.

5) Hver Mandag, om det ikke er Helligdag, skal Almissen uddeles af Inspecteurerne til de Fattige, som enten selv skal komme, eller, om de ikke ere saa sterke, en anden paa deres Vegne, at annamme det, de ere antegnede for.

6.) Alle Fattige, som kan arbeide, skal, enten de vil eller ej, henses til Arbeide til de Byer, hvor Manufacturer ere indrettede.

7.) Om fattige Drengbørns Naturel skal Inspecteurerne sig vel erkyndige, og er nogen iblant dem, som har stor Lyst til Bogen og er af et meget got Nemme, da

sætte dem i den latinske Skole, hvor de af Skolens Indkomster skal hielpes frem for nogen anden. De andre sættes til Haandværker, og skal Mesterne tage til Lære af Byens Indfødte, saa længe skikkelige og dygtige af dem ere at faae; vise de sig i deres Tieneste vanartige, at Mesterne ikke kan være fornøiede med dem, klage de det for Inspecteurerne, som skal sende dem til Directeurerne i Khavn, at de paa Børnehuset eller andensteds kan blive hensatte.

8) Naar nogen begierer at indskrives i de Fattiges Tal, skal Inspecteurerne vel give Agt paa samme Persons Forhold, og har han ved Drukkenskab eller andre Laster foraarsaget sig selv Armod, maa han ikke antages, men sendes til Khavn, for at komme i Pesthuset, om han ikke til Arbeid er dygtig; Især skal de heri handle redelig uden Passioner, som de der for Gud og Kongen agte at forsvare, og ingen antage for Gunst og Venskab, ikke heller udelukke nogen af Had og Vrede. Vil Inspecteurerne ikke antage en Fattig, der er lige, saa høit nødtrængende, som de Indtegnede, kan den Fattige beklage sig for Magistraten, der skal skaffe ham Ret; skeer det ikke, og den Fattige nødes at angive det for Stiftamtmanden, skal han hielpe ham til rette, og da skal Magistraten tilligemed Inspecteurerne, om de findes ej at have haft lovlig Aarsag, bøde til de Fattiges Kasse i Khavn 10 Rdlr.

9.) Inspecteurerne skal under tilbørlig Straf 3 Maaneder efter første Publications Dato indsende til Directeurerne i Khavn rigtig Efterretning, hvorvidt de i dette Værk ere avancerede og hvad Stand de have bragt det til. (*)

(*) *Cfr. Rescr. 22 og 29 Dec. 1708.*

10) Ved hvert Aars Udgang skal Regnskaberne af Inspecteurerne, og inden 6 Uger derefter af Stiftbefalingsmanden og Biskoppen attesterede, til Directeurerne i Khavn sendes, som dem ved Bogholderen skal lade revidere, og derfor Qvittering efter Sagens Beskaffenhed give. (*)

(*) *Cfr. Rescr. 19 Apr. 1721.*

11.) Hvor der ere Hospitaler, der forvaltes de efter Fundatserne; dog da der ikke paa alle Steder omgaaes dermed, som Kongen gierne ønskede, saa skal Forstanderne hvert Aar inden den 1 Jul., saafremt ikke Fundatserne anderledes expresse determinere, indlevere deres Regnskaber til Stiftbefalingsmanden og Biskoppen, som dem skal attestere og indsende til de Fattiges Directeurer, som det skal approbere og qvittere derfor. Forsømmes det, da skal de, Forsømmelsen findes hos, betale til Khavns Fattiges Kasse 2 Rdlr, for hver Dag de over den 1 Jul dermed udeblive, og foruden svare til den Skade, derover kan foraarsages, med mindre der er lovligt Forfald, hvilket de strax i Tide skal give Directeurerne tilkiende, om det ellers skal gielde (Nøiere bestemt ved Fr 23 Febr. 1748). (*)

(*) *Cfr. Rescr, 5 Jan. 1711.*

12.) Ingen Fremmede maae herefter uden Kgl. speciel Tilladelse gaae omkring at søge Almisser, ei heller maa nogen give saadanne Fremmede Concessions-Breve at søge enten Geistligheden eller andre, saasom Kongen vil have Sig Selv forbeholdet deri at dispensere. Fordrister nogen sig hertil, skal han for hvert Brev, han udgiver, bøde til Kassen i Khavn 12 Rdlr. Og hvem saadanne

Recommendations-Breve forekomme, og ikke strax sender dem til Directeurerne, bøde 4 Rdlr; kan den herimod Handlende ej betale 4 Rdlr, da straffes han paa Kroppen. Og forbydes alle Tingsvidner, Sognevidner eller Præsteattester, undtagen de, som de fremlægge, der have lidt Søe-Skade og Ildsvaade. Men paa det Angiveren ej skal holdes tilbage af Frygt for Vrede og Ugunst, maa han uden Skrift, Navn og Haand sende Originalen ind til Directeurerne alene under en forseglet Convolut. Færgemænd, Fiskere og andre Undersaatter, som boe ved Søekanten, forbydes alvorlig at føre nogen fremmed Betler herind, under 4 Rdlrs Straf til Byens Fattige for hver Person han fører, og desuden efter Omstændighederne ansees med anden vilkaarlig Straf (See Forbud 18 Dec. 1715, Fr. 23 Febr. 1725, 6 Oct. 1731 og 18 Mart. 1778.) (*)

(*) *Cfr. Rescr. 7 Sept. 1715, 8 Nov. 1726 og 26 Aug. 1735.*

13) Taterne maae ingenlunde taales i Kongens Riger og Lande, men skal af Stedets Øvrighed, hvor de findes, paagribes, dem efter Loven fratages, hvis de have med at fare (hvilket skal høre Byens Fattige til), og de strax rømme Riget; Fortøve de endda efter Advarsel, skal de sættes i Rasphuset, der at fortjene deres Brød. Og holde slige Folk sig tilside enten paa Marken eller i Skove, skal Amtmanden sogneviis lade dem eftersætte og paagribe. Hvodem huser, skal bøde for hver Nat 16 Lod Sølv, hvilke Kongen skienker til Byens Fattige. (*)

(*) *Cfr. Rescr. 20 Oct. 1711.*

14.) Findes nogen fremmed Betler, som enten ved Inquisitionen havde forstukket sig eller siden sneget sig ind i Landet, skal Inspecteurerne, saasart det dem er tilkiendegivet, lade ham tage i Forvaring og saa længe med Vand og Brød underholde, indtil han ved beqvem Leilighed kan forsendes til Khavn, da han enten under Militien, om han detil er beqvem, eller paa andre Steder skal blive forsynet (See Fr. 18 Mart. 1778.

15.) Verterne og Kroeholderne i Kiøbstederne maae ingen ubekiendte Folk eller Betlere længere huse end een Nat, før de give de Fattiges Inspecteurer det tilkiende, under 10 Rdlrs Straf, 1/2 til Angiveren, 1/2 til Stedets Fattige. Saa straffes og den paa Kroppen, der ej kan betale de 10 Rdlr.

16.) Rettens-Betiente maae ej meddele nogen, som har lidt Skade af Ildebrand, noget Tingsvidne anderledes, end med den Clausul, at samme ej længere end eet Aar skal være gyldigt. (*)

(*) *Men ved Rescr. 23 Aug. 1745 (til Stifiamtmændene i Danmark) er det befalet: At saasom iblant de paa Landet omløbende Betlere findes mange Bønder, som, naar deres Huse og Gaarde ved ulykkelige Hændelser ere afbrændte og de derom have erhvervet sig Tingsvidne, derefter ikke alene en Tidlang dermed gaae omkring, men ofte løbe saa længe hele Landet igiennem, at de til Slutning vænnes til Bettelstaven og ved lang Lediggang giøres saa uskikkede til Arbeide, at de siden ere Landet til dobbelt Byrde; det og ligeledes er befundet, at naar saadan en afbrændt Mand har saalænge, som ham got har tyktes, benyttet sig af saadant Tingsvidne, han da samme til andre haver solgt, der atter en Tid lang have benyttet sig deraf til at kunne under saadant et Skin frit gaae om og tigge over alt; Saa maa intet saadant Tingsvidne, som for afbrændte Folk bliver*

udstædt, gielde eller være længere i Kraft end et fierding Aar, for derefter at kunne og maa søge Almisser, og derforuden maa det ikke bruges uden i det Amt, hvor Ulykken sig haver tildraget, hvilke begge Poster Amtmanden skal tegne paa Tingsvidnet, naar han giver sin Tilladelse til Vedkommende dermed at omgaae; paa det og herover strikte kan blive holdet, skal Stiftamtmaaden lade sligtkundgiøre alle Magistratspersoner i Kiøbstederne samt anden Øvrighed og Rettens-Betientere paa Landet, at, naar dem forekommer saadant et Tingsvidne, som enten var over fierding Aar, eller blev brugt uden for det Amt, hvor Ildebranden haver været, de da lade Personen, som dermed gaaer omkring, anholde og ham med Tingsvidnet forsende til Amtmanden, af hvilken det var paaskrevet, for derefter at tiltales til vedbørlig Strafs Lidelse. (Nøiere bestemt ved Brandforsikrrings Anordn. for Landet 29 Febr. 1792. 19 §).

17.) Paa de Fattiges Levnet skal Inspecteurerne vel give Agt, og findes nogle, som elske Drik og Fylderie, slaaes og klamres, ere letfærdige med Banden og Sværgeu eller anden uteerlig Snak, skal de først alvorlig paamindes, og i Prædiken efter Textens Anledning straffes skarpt af Guds Ord; Hielper det ikke, da paa nogen Tid at miste deres Almisse. Er det og forgieves, da at sendes til Khavn, der at sættes i Pest- eller Spindehuset. Saa ofte Leilighed gives, skal Præsten formane dem til Guds frygt og at skye alle Laster, især paaminde de Lemlæstede, at de paa Gaden og i Kirken, det meste mueligt, skiule deres Brek og Feil. Fremvise saadanne Fattige deres lemlæstede Lemmer, for at erholde Almisse, skal de sættes i Hullet og nogle Dage straffes paa Vand og Brød. Men andre Fattige, som i Ansigtet have Flod eller Kræft, skal i Hospitaler og andre fattiges Huse frem for nogen anden indsættes, og maae ej lade sig see i andre Kirker end i Hospitals-Kirkerne, eller paa andet public Sted, at frugtsommelige Qvinder ej derover skal forskrækkes.

18.) De Fattige skal indlemmes et vist Sted i Kirken, enten i Stolene eller paa Gulvet, hvor de skal have et Sted for sig selv, og paa Kirkens Bekostning gives en Folde-Stoel, som de kan bære med sig, eller giøres Klapper, de kan sidde paa: paa det Præsten desbedre kan mærke paa deres Forhold under Prædiken; og skal Klokkeren hver Søndag give Agt paa dem, som ere borte, og inqvirere om Aarsagen til deres Udeblivelse, hvilket han skal give Præsten tilkiende.

19.) Hver Søndag, fra Klokken 12 til det ringer sammen til Aftensang, skal de danske Skolemestere møde i Kirkerne (om der er flere end een) Vinter og Sommer, og informere Ungdommen i deres Catechismo, da saavel deres egne Discipler, som alle andre Dreng og Piger, der ere under 16 Aar, skal møde (See Fr. 13 Jan. 1736. 11 §). Forholder deres Hosbonde dem derfra, skal de for hver Gang bøde til de Fattiges Kasse 1 Mk. Blive Børnene af Modtvillighed borte, skal de straffes med Hug af deres Hosbonde, og de Fattiges Børn af deres Skolemestere. Ved Catechisationen skal Sognepræsten eller Kapellanen være tilstede at høre, om alting ordentlig forrettes, eller, om de have selv om Eftermiddagen Prædiken eller ere i andre lovlige Forfald, skal en anden af Inspecteurerne være overværendes; Forsømme de det, naar de ere lovligen advarede, skal de for hver Gang bøde til de Fattiges Kasse 1 Mk. Alle Almisse-

Lemmer, som have Helbred, skal og møde i Kirken at paahøre Ungdommens Underviisning

20.) Ingen maa herefter holde Skole, uden han tilforn er examineret af Præsten i Magistratens Nærværelse, om han er saa grundet i sin Christendom, at han kan undervise andre, og tillige kan regne og skrive, saavidt fornødent gjøres; og tages dertil fattige Studentere. Og paa det de desbedre kan have deres Ophold og informere uden Betaling de i de Fattiges Tal indskrevne Børn, skal de være forskaanede for de ordinaire Byens Tyngte; Og skal de Skolemestere, som undervise den fattige Ungdom, intet videre til de Fattiges Underholdning paalægges; Saa maa og ingen anden, enten Mands, eller Qvindes Personer, holde Skole, end han eller de, som efter Byens Storlighed af Sognepræsten og Magistraten samtykkes. Dog forstaaes herunder ikke de, der i Byen og deslige undervise Pigebørn; Gjør nogen herimod, skal baade de, som holde Skole, og de, som lade deres Børn gaae deri, straffes med en Mulct, hvilken af Magistraten skal inddrives og leveres til Inspecteurerne, som dele den mellem Byens Fattige og Skolemesteren, som det angiver.

21.) Naar nogen af de Fattige dør, skal de nyde frie Jord, og ej heller betale noget til Præsten eller Klokkeren; til Graven at kaste og den Døde at bære til Jorden, skal Magistraten forordne af Vægttere, Staaderfogder og andre, om deres Tal ej er tilstrækkeligt, saa mange, som dertil behøves (*); Kisten, og hvad der hør til, bekostes af det den Fattige efterlader sig; strækker det ikke til, da af den Fattiges Kasse; hvorimod naar den Afdøde efterlader sig noget, over Begravelsens Omkostning, da bør det ved Auction sælges, og komme Kassen tilgode.

(*) *Cfr. C. Br. 29 Apr. 1786.*

22.) Første Søndag efter Paaske og efter Mikkelsdag skal denne Anordning aarlig efter Prædiken Ord fra Ord oplæses af alle Prædikestole, saavel i Kiøbstederne som paa Landet, med Formaning til Menigheden og de Fattige at rette sig derefter.

23.) Kan nogen enten af Inspecteurerne eller andre i Kiøbstederne eller paa Landet, optænke noget til dette Værks Forbedring, da have de det at give Directeurerne tilkiende ved Skrivelse; og skal saadanne Breve passere frie med Posten. Men Regnskaber og andre Documenter, som ere for besværlige for Posten, skal sendes med andre visse imellemgaaende Bud. Herudi maa ingen Vognmand, som kører for Penge, vægre sig, da det ham ellers af Øvrigheden under Straf skal paalægges.

II Post. Med de Fattige paa Landet skal saaledes forholdes:

1.) Stiftamtmandene og Bisperne, hver i deres Stift, skal constituere Provsten i sit Herred og Herredsfogden i sit District til at være Inspecteur over de Fattige, som findes i deres Herreder og Birker; og skal Provsten, Herredsfogden og Birkefogden have flittig Indseende med de Fattige, saaledes som de agte det for Gud og Kongen at forsvare, at alle Ting efter denne Anordning blive efterlevet,

og ikke spare deres Flid til noget af alt det, som kan tiene til denne Kongens velmeente Intention at befordre (*).

(*) *See Rescr. 6 Nov. 1739. Cfr. Rescr. 5 Mart. 1734 3 §.*

2.) To Uger i det seeneste, efterat denne Fr. er dem meddeelt, skal de fare Sogn fra Sogn og med Sognepræsten, som skal adjungeres 3 eller 4 af de vittigste og beste Sognemænd (der i de Fattiges Inspection skal være hans Medhielpere, og maae, om de det forlange, efter 3 Aars Forløb med. andre lige dygtige omvexles), først inqvirere om fremmede Betlere og deres Navne antegne med Stedet, hvorfra de ere. Er nogen udenrigs fra, da skal han advares inden 2 Solemærker at qvittere Herredet, med mindre Sygdom holder ham ved Sengen; lader han sig finde, efter den Tid, maa ingen huse eller Herbergere ham, under Straf for hver Nat af 1/2 Rdlr, 1/2 til Angiveren, 1/2 til Sognets Fattige. Er han saa arm, at han har intet at komme fort for, skal Præsten formane Sognefolket, at skyde noget tilsammen, hvori han selv bør gaae dem for med sit Exempel, og da kan det meddeles ham til en liden Rejsepenge; Forføier han sig da ikke bort eller kommer igien, skal Sognemændene føre ham til Herredsfogden, som paa den almindelige Kasses Bekostning, hvorom siden meldes, lader ham føre til næste Fæstning eller til Spindehuset i Khavn. Er han eller hun fra en anden Provints eller Herred, skal de begive sig derhen, med mindre de nogle Aar have været i sognet og forholdt sig skikkelige, da de maae blive (See Fr. 6 Oct. 1735 og der anførte Rescr., samt Fr. 18 Mart. 1778. (*).

(*) *Cfr. Rescr. 25 Jul, 1735 og 28 Jun. 1737.*

3) Derefter forfatte de en rigtig Specifikation paa Almisselemmerne, og først antegne Blinde, Sengeliggende og dem, som slet intet kan fortiene; samt mage det saa, at de kan have deres Ophold; dernæst smaae Forældreløse Børn, hvilke Præsten og Medhielpere skal sørge for, at nogen tager til sig, som nyde til deres Opfostring, hvad dem bliver tillagt; Endelig skal dem, som formedelst slet Helbred, mange smaae Børn eller andre lovlige Aarsager ikke kan fortiene det, hvoraf de kan subsistere, nogen Hielp tillægges; Herpaa skal Præsten holde rigtig Bog og enhver ved Navn, Dag og Datum, naar de antages eller døde, indføre.

4.) Dernæst skal de kalde Sognemændene for sig, og tilkiendegive dem Kongens Villie; Siden gøres dem en alvorlig Formaning af Sognepræsten, ligesom om Kiøbstederne er mældet. Derpaa høre de hvad de godvillig vil give aarlig til de Fattiges Underholdning; og som det er Bonden lettere at give Brød, Meel, Erter og andre ædende Varer, som de avle af Jorden, end rede Penge, og beqvemmeligere for den Fattige, som paa Landet ej altid kan faae for Penge, hvad han behøver, skal de Committerede først gjøre Overslag, hvormeget den Fattige til Nødtørst behøver om Aaret, og siden assignere ham sine visse Mænd i Sognet, som enten ugentlig eller maanedlig paa en vis Dag, efter de Committeredes Gotbefindende, skal levere til den Fattige den Deel, han bliver indskrevet for. Præsten lader sig selv først indskrive for een eller flere Fattige, som han tager sig paa efter sine Vilkaar at bespise, og deri gaaer Menigheden for med et got Exempel (*).

(*) *I Følge Rescr. 28 Mart. 1732 (til Directeurerne for de Fattiges Væsen i Danmark) skal med Fattiges Underholdning paa Landet saaledes forholdes, at*

de Fattige skal spise hos Bønderne en eller to Dage om Ugen, ligesom Mængden af Fattige findes i Sognet og ligesom Bøndernes Leilighed er til; hvorimod de Fattige bør gjøre den Bonde, hos hvilken de spiser, til Tieneste hvad de kan, paa den eller de Dage de nyde Kosten hos ham; og hvad de Fattige til Klæder maatte behøve, kan de forsynes med af Herreds-Kassen, til hvilken Proprietairerne, Præster, Forpagtere og andre bør give noget i rede Penge; ligesom det og paa de fleste Steder i Siellands Stift skeer, i Følge Fr. 24 Sept. 1708. 4 §; og om det kunde hænde sig, at en eller anden velhavende Bonde heller vilde give noget godvilligen til Sognets Fattiges Forflegning i rede Penge, end spise en Fattig, saa kan det Bonden vel tillades; dog at hvad Penge, han udgiver, kommer til Herreds-Kassen, hvilket Middel og i sig selv er det tienligste; thi gives de Fattige Korn eller Penge, maa man befrygte, at sligt af dem i een eller flere Dage til Unytte kunde fortæres, og de siden tvinges af Hunger til at betle; Bønderne udlove og ofte meer, end de kan holde; men have de visse Tider om Aaret selv kun lidt til Føde, maae de Fattige tage til Takke, med hvad de formaae.

5.) Udi denne Ligning skal ej reflecteres paa, hvad Hartkorn Gaardene staae for, men paa Mændenes Tilstand, som beboe dem.

6.) Naar de Fattige paa den bestemte Tid begiere Almissen, skal den med et Velvilligt Hierte meddeles; Forholdes den dem, da beklage de sig for Præsten, som strax skal paaminde den Forsømmelige om sin Pligt. Vil han ikke rette sig derefter, skal først deres Navne fra Prædikestolen offentlig aflæses, som ikke godvillig vil betale, og omsider, naar det endda inden 14 Dages Tid ikke skulde hielpe, skal Præsten angive det paa Kongens Gods for Amtmanden, og paa andres Gods for Proprietairen, hvilke skal udstæde Ordre, at det hos de Raklæssige vorder udpantet.

7.) Dog, som det vel og kan være paa den Tid, at Bonden selv fattes og har ikke videre, end ham bliver forstrakt af andre, skal de Committerede indrette Delingen saaledes, at de, hos hvilke sligt er at formode, betale deres Pension, naar de have indhøstet, og reservere de andre til videre frem. Dersom nogen formaaer Præsten eller en anden vederhæftig Mand til at gjøre Forskud for sig, skal den som Forskuddet gjør, ubehindret nyde sin Betaling igien, strax der er indhøstet; og paa det de skal lade sig finde des villigere hertil, skal saadant Forskud være prioriteret frem for al anden Gield; saa at om Bonden imidlertid enten dør eller Stedet i andre Maader vorder ledigt, skal det ham af Rettens Middel Forlods udbetales, saasom det er ad pios usus og kun importerer en ringe Ting; derfor man ingen lade det staae hen over eet Aar, at det ej skal løbe for høit op og blive Bonden til Tyngde, naar han det siden paa eengang skal betale, eller Proprietairen til Fornærmelse i sin Ret; og maae de Laanende for deres Laan ej ringeste Opboed begiere eller annamme, men bør være fornøiede, naar de lige saa meget og got, som de have udlaant, igien bekomme.

8.) Proprietairerne, som have deres Gaarde i Sognet, skal iligemaade anmodes efter deres Vilkaar at betænke den Fattige, og hvad de udlove, skal gives i Penge, som skal være en Hielp til Klæder for dem, der ere slet hielpeløse, hvilket og er at forstaae om Forpagtere, Ridefogder og andre Velhavende, som ere i Sognet; til

hvilken Ende en Fattig-Bøsse skal indrettes med 3de Laase, hvortil Præsten haver den eene Nøgel, en af Medhielperne den anden, og Herredsfogden den tredje; hvilken Bøsse ikke maa aabnes uden i Præstens og samtlige hans Medhielperes Overværelse, og maae Proprietairerne have deres Ridefogder og Fuldmægtige overværende ved Administrationen (*).

(*) *See Rescr. 5 Mart. 1734. 7 § og 9 Sept. 1746.*

9.) Skulde dette, som saaledes godvillig udloves, ikke tilstrække, og Inspecteurerne finde, at Sognefolkenes Evne ei formaaer videre, skal de inden 3 Ugers Forløb give det tilkiende for de Fattiges Directeurer i Khavn, tilligemed en fuldkommen Relation om deres Forretning, da, Kongen vil enten ved Tillæg aarlig af Kirkerne, efter deres Indkomsters Beskaffenhed, eller i andre Maader komme de Fattige til Hielp; skulde Proprietairerne hertil findes uvillige og ikke give det, som raisonabelt kan være, skal det og paa samme Maade andrages, da Kongen det vil vide at remedere.

10.) Dersom der i et lidet Sogn findes flere Fattige, end Sognefolket kan underholde, maae Inspecteurerne assignere dem paa et andet større Sogn, som ikke har saa mange Betlere; hvor de da skal nyde samme Ret, som de der boe i Sognet, dog skal det mages saa, at de blive af de Byer, som nærmest støde paa hinanden, at det skal ikke blive besværligt for de Fattige (som skal forblive i Sognerne, hvor de ere) at søge for vidt hen efter deres Almisse, hvilket dog først de Fattiges Directeurer her i Staden skal tilkjendegives, og deres Consens derover indhentes (*).

(*) *See Rescr. 6 Nov. 1739. III. 8 §.*

11.) Naar nogen begierer at indskrives i de Fattiges Tal, skal han give sig an for Præsten, som i hans Medhielperes Overværelse, efterat de have overveiet hans Levnet og Vilkaar, skal føre hans Navn til Bogs i den Classe, som de finde billigt (*); Negtes det den Nødtørftige, da haver han sig at besvære for Inspecteurerne, og kan de ikke hielpe ham til rette, give de det an for Stiftamtmanden og Biskoppen, som da skal skikke hvad ret og billigt er.

(*) *See Rescr. 6 Nov. 1739, III. 6 §.*

12.) Med fremmede Omløbere omgaaes efter 14 § om Kiøbstederne, og at det ej skal blive Kassen til Tyngge med deres Bottførsel til Herredsfogden, skal 3 eller 4 af Byemændene lægge sammen til en Vogn, og det gaaer omkring i Sognet, saa ofte det gjøres fornødent. Med Tatere, der komme paa Landet, forholdes ligesom i Kiøbstederne (*).

(*) *Cfr. Rescr. 5 Jan. 1711, 25 Jul. 1735 og Canc. Br. 2 Apr. 1785.*

13.) Til at skaffe saadanne Omløbere bort, skal en Kasse i hvert Herred indrettes, hvortil hver fuld Gaard aarlig skal give 4 sk, hver halv Gaard 2 sk, hver Boel eller Huusmand 1 sk, hver Tjenestekarl, som nyder fuld Løn, 2 sk, og halv Løn, 1 sk. Især skal hver Proprietair, enten han har Hovedgaard i Herredet eller ikke, give efter hans Gods Proportion noget raisonabelt hertil, fordi han, som burde lade bortføre dem, som findes paa Godset, bliver for en stor Byrde og Omkostning forskaanet. Disse Penge skal Oldermannen i hver Bye indsamle og

levere til Sognepræsten, og han dem igien fremskikke til Herredsfogden med en rigtig Specification paa dem, som have betalt, og dem, der restere (*).

(*) *See Rescr. 5 Mart. 1734. 6 §. Cfr. Rescr. 9 Sept. 1746, Canc. Br. 12 Mart. 1785 og Rescr. 20 Jul. 1787.*

14.) Til denne Kasse, hvorudi alle Fattiges-Penge skal indlægges, skal være 3de differente Laase og Nøgler, hvoraf den høieste Proprietair eller hans Fuldmægtig een. Provsten een og Herredsfogden een i Forvaring bør have. Heraf tages Omkostningen paa dem, som sendes til Khavn, og om Proprietairen og Provsten ej samme Tid er tilstede, gjør Herredsfogden Forskud, som ham siden gotgiøres ved Proprietaires og Provstens Overværelse; og skal de over Indtægt og Udgift holde rigtig Bog, og engang hvert Aar indgive deres Regning til Stiftbefalingsmanden og Biskoppen, som saadan efter Befindelse enten approbere eller disapprobere, og deraf til de her værende Directeurer referere.

15.) Naar nogen klekkelig Beholdning bliver tilovers, da skal den proportionaliter deles imellem de Fattige i Herredet, hvor Inspecteurerne finde det meest fornødent.

16.) Hver Gang naar provsten visiterer, hvilket efter Loven bør skee engang om Aaret, skal han forfare, om de Fattige nyde deres forordnede Forflegning og alting rigtig tilgaaer efter denne Fr.; Finder han da noget, som strider derimod og Inspecteurerne ikke kan corrigere, giver han det Directeurerne i Khavn tilkiende, som da andrage det for Kongen efter Sagens Beskaffenhed.

17.) Eengang om Aaret tilsige Inspecteurerne Sognepræsterne og deres Medhielpere at møde paa et beqvemt Sted i Herredet, hvor de da giennemsee deres Bøger, de herover skal holde, og underskrive dem, om de finde dem rigtige, hvis ikke, da at give dem Antegnelser, som de inden 4 Uger, under 2 Rdls Straf til Sognets Kasse, skal besvare.

18.) Præsternes Bøger herover skal være igiennemdragne, nummererede og forseglede af Inspecteurerne; deres Bekostning forskyder Præsten og hans Medhielpere, indtil saadant igien af de Fattiges Bøsse kan blive dem erstattet, men Skriveløn og anden Umage nyde de intet for.

19.) Med de Fattiges Levnet og Forhold skal Præsten og hans Medhielpere have nøie Indseende og formane dem til Guds frygt og Skikkelighed, paaagte, om de flittig søge Kirken, og paaminde dem, at de ikke gaae uden for Sognet at betle, men lade sig nøie med deres beskikkede Almisse. Ellers forholdes med dem efter 17 § om Kiøbstederne.

20.) Hvor der ikke ere Skoler i Sognet, skal de indrettes ved Degnene eller andre beqvemme Mænd, hvilke uden Betaling skal informere de fattige Børn. De Bøger, som behøves, skaffer Præsten af de Fattiges Kasse. (See Fr. 23 Jan. 1739).

21.) Naar Børnene blive saa store, at de kan drive Plog, vogte Gieslinger eller anden smaa Gierning paa Landet, skal de sættes dertil; Dersom Forældrene vil heller lade dem gaae hen i Ørkesløshed, skal Præsten med hans Medhielpere advare dem, og skal de miste deres Almisse, om de ikke rette sig.

22.) Naar Degnen om Søndagen eller andre Dage holder Catechisation i Kirken, skal den ganske Ungdom flittig møde, især de, som ikke endnu have været til Gudsbord. De, som udeblive om Søndagen, da de ej uden i sær Nødsfald maae bruges i Hosbondens eller Forældrenes Tieneste, skal af Degnen optegnes og Præsten leveres; findes da Skylden hos Forældrene, skal de for hver Gang bøde 2 sk til de Fattiges Kasse; er Skylden hos Børnene selv, skal de revses med Riis af Degnen; dog skal Præsten have Tilsyn, at Degnen ikke misbruger denne Myndighed efter sine Passioner, og om Vinteren naar Dagene ere mørke, Veiene onde, at bære Confideration med dem, som boe langt fra Kirken (Cfr. Fr. 13 Jan. 1736. 11 §).

23.) Naar en Fattig dør, og ikke efterlader sig saa meget, en Kiste kan kostes for, bekostes det af Sognets Kasse. Byemændene skal omsonst kaste Graven og bære ham til Jorden; ere ikke saa mange paa det Sted, hvor han dør, da af næstliggende Bye. Til Præst og Degn eller for Jorden gives intet.

24) Første Søndag efter Paaske og første Søndag efter Mikkelsdag skal denne Fr. aarlig Ord fra Ord læses af alle Prædikestole tilligemed en Specification paa dem, som ere indtegnede for Almisse og hvem de ere assignerede, da derhos skal gøres en alvorlig Formaning, at de rette sig derefter.

25.) Enhver, som veed at gjøre noget tienligt Forslag til dette Verks Forbedring, maa ved Skrivelse for Directeurerne i Khavn det andrage. Ellers forbliver det om Betlere i alle Puncter ved denne og forrige udgangne Frr., saavidt de herved ei findes forandrede.
